

Inledning

Tidskrift för rättssociologi avslutar sin femte volym med ett välmatat dubbelnummer.

Carl Martin Roos diskuterar i sitt bidrag de rättsliga och rättssociologiska aspekterna av klotter, dvs barns skadegörelse, och frågan om ersättning för förstörd egendom. Av primärt intresse i den allmänna debatten, som ju främst gällt klotter i tunnelbanetågen i Stockholm, har varit frågan hur man får slut på klottrandet. Roos menar att om vi bara kunde stå ut med klottret och inte göra någonting skulle klottervågen dra förbi, en tanke som han dock själv avfärdar med att den är politiskt omöjlig. Vi erinrar oss att New Yorks tunnelbanemyndigheter efter år av destruktivt klotter lyckats få bort det helt och hållet med den rakt motsatta strategin: att ta bort klotter så fort det dyker upp, så att varken klottraren eller övriga passagerare får en chans att se det.

Rättsligt har man sökt använda sig av skadeståndspåföljden som är kopplad till skadegörelse; genom att göra föräldrarna ekonomiskt ansvariga för barnens skadegörelse skulle man aktivera föräldrans svaret på ett sådant sätt att barnens skadehandlingar minskar eller upphör. Denna populära föreställning, preventionsteori kopplad med ekonomisk straffpåföljd, är enligt Roos alltför förenklad. "Det

är så många andra faktorer än de rättsliga som bestämmer mänskligt beteende.”

Roos' ingående diskussion av skadeståndsrättens faktiska tillämpning och tänkbara effekter när det gäller barns skadegörelse är elegant och tankeväckande.

Klaus A. Ziegert går i sin provocerande artikel till hårt angrepp mot juristutbildningen och mot juristutbildades möjligheter att nå en förståelse av sociala fenomen. Nyckelbegrepp i hans analys av den juridiska utbildningen är socialisation och urval. Förenklat uttryckt menar han att kombinationen av socialisations- och urvalsprocesser på lägre utbildningsnivåer med motsvarande processer inom juristutbildningen på högskolan skapar jurister som är svårt handikappade när det gäller förståelsen av sociala processer, inte minst genom en starkt begränsad begreppsapparat. Följden blir att juristen reducerar varje social teori till en teori om rättsvetenskap.

Ziegert menar dessutom att den juridiska utbildningen till största delen utgörs av en eklektisk pytt-i-panna. En god juriststudent är således en som är socialiserad till att okritiskt svälja denna pytt-i-panna och gå vidare i livet.

Sådan är den hårda domen från en samhällsvetare som de senaste sju åren försökt förmedla rättssociologisk kunskap till juriststudenter vid den juridiska fakulteten i Sydney, Australien.

Juristprofessionen är föremål också för nästa artikel, av den norske rättssociologen Jon T. Johnsen, fast här gäller det de färdigutbildade juristerna och deras roll i utvecklingen och struktureringen av rättslig kunskap. Johnsen vill visa på de olika motstridiga intressen som dominerar denna utvecklingsprocess. Han definierar två centrala intressen, tillämpare respektive användare eller konsumenter av rättslig kunskap. Den centrala frågeställningen uttrycks på följande sätt: ”Är rätten strukturerad i enlighet med rättstillämparens intressen, för att förenkla beslutsfattande och möjliggöra uppbyggandet av en sakkunskap som kan monopoliseras och marknadsföras i samhället? Eller är rätten huvudsakligen strukturerad i enlighet med rättskonsumenternas intresse?”

I ”Rättens kommunikationsskapande kvalitet” utvecklar Bo Carlsson, nydisputerad doktor i rättssociologi, ett tema från sin och Åke Isacssons avhandling. Det är den moralisk-praktiska dimensionen av den moderna rätten som intresserar Carlsson. Det betyder att det inte är rätten i sig som samhälleligt styrningsmedel som är av intresse, utan istället rättens kapacitet att sätta igång, stimulera eller t o m tvinga fram kommunikation kring den konflikt som ska lösas.

Denna rättens "procedurella" rationalitet betyder enligt Carlsson mycket mer än de processuella regler som stipulerar utformningen av den rättsliga beslutsprocessen.

Håkan Gustafsson pläderar i sin artikel för en ny syn på rättssäkerheten, utifrån en kritisk analys av det traditionella rättssäkerhetsbegreppet och dess centrala komponent, förutsebarheten.

Bakgrunden är dels den aktuella rättsfilosofiska diskussion som vill tillföra rättssäkerhetsbegreppet en moralisk och etisk aspekt, dels den förändring rätten genomgått under 1900-talet.

Gustafsson anser att den formella rättssäkerheten i defensivt syfte fortfarande kan bibehållas i rättsliga områden som kännetecknas av ett direkt motsatsförhållande mellan individ och stat. Därutöver behövs ett nytt substantiellt rättssäkerhetsbegrepp som är behovsorienterat, ett begrepp som Gustafsson vill kalla "socialsäkerhet".

Vi vill avslutningsvis påminna prenumeranter som ännu inte förnyat prenumerationen för volym 6 att göra så, gärna genom att använda det bilagda postgiroinbetalningskortet. Nästa nummer av *Tidskrift för rättssociologi* utkommer i slutet av maj.